

Sinds 1997 wordt door het Vogelringstation het Gooi op het landgoed Oud-Naarden aan het Gooimeer ringonderzoek verricht. Het eerste halfjaar van 1999 is door de medewerkers van het ringstation weer heel wat werk verzet en zijn 664 vogels, verdeeld over 32 soorten, gevangen.

Ricardo van Dijk & Hanneke Sevink

Verslag ringpost Oud-Naarden over de eerste helft van 1999

Het eerste halfjaar is eigenlijk te verdelen in twee verschillende fasen, die van de CES- en van de niet-CES periode. CES staat voor Constant Effort Site. Dit is een project dat gecoördineerd wordt door het Vogeltrekstation in Heteren. Verdeeld over ongeveer veertig vaste locaties in Nederland worden ringprojecten uitgevoerd, waarbij de vogels met mistnetten worden gevangen. Deze mistnetten worden ieder jaar op precies dezelfde

plekken neergezet, zodat er na reeksen van jaren vergelijkingen tussen de resultaten van het aantal gevangen vogels kunnen worden gemaakt. De resultaten bieden een basis voor wetenschappelijke conclusies over bijvoorbeeld broedsucces, migratieroutes en overlevingskansen van vooral zangvogels. Het CES-project wordt tussen half april en half augustus uitgevoerd. Deze periode stelt de ringers in staat om zowel de

broedvogels uit de omgeving van de netten als de uitgevlogen jongen te kunnen ringen. Op Oud-Naarden zijn de CES-mistnetten vooral in de rietzone geplaatst.

Buiten de CES-periode wordt er op Oud Naarden ook gevangen, nu echter in een iets minder strikt regime. Er wordt in deze periode vooral gekeken naar de aanwezige vogelsoorten en de meest geschikte vangstrategie. Het aanbod aan rietvogels is immers zeer beperkt in de winter. Rietgors en baardmannetje kunnen dan in het riet gevangen worden, maar de vangresultaten zijn in vergelijking met de CES-periode mager.

De mistnetten worden daarom in deze periode vooral geplaatst bij struweel van bramenstruiken, vlier en wilg. Daarnaast wordt er een goed vangresultaat behaald met de hoge netten (circa zes meter hoog) die tussen de loofbomen opgesteld staan.

Winterperiode

De vangresultaten in de winterperiode op de ringpost kenmerken zich vooral door het grote aandeel van mezen en vinkachtigen. Op 10 januari werden er in totaal 78 vogels gevangen, waaronder 1 staartmees, 19 pimpelmezen en 27 koolmezen. Dit was echter een uitzonderlijk goede vangdag. Gemiddeld

Groene specht op de ringpost Oud-Naarden

Foto: Ricardo van Dijk

was het resultaat in de eerste drie maanden van het jaar ongeveer 40 vogels per vangdag. In de praktijk betekent het voor de medewerkers dat zij bij het uit de netten halen van de mezen nog wel eens op de tanden moeten bijten, want vooral koolmees en pimpelmees kunnen venijnig in je vingers happen als je ze uit de netten bevrijdt.

Het aantal terugvangsten is in de winterperiode vaak hoog, ongeveer vijftig procent van de gevangen vogels is al geringd. Hiervoor is een vrij simpele verklaring. De vogels (vooral mezen) zijn vaste gasten van het terrein. Je ringt ze de ene week, en vangt ze de andere week weer. Toch heeft dit telkens terugvangen van geringde vogels wel degelijk nut. In de broedperiode vangen we weinig van onze "wintergasten" terug, waaruit je kunt afleiden dat de koolmezen en pimpelmezen in de broedperiode zich in een ander gedeelte van het terrein bevinden (waarschijnlijk in de holten van bomen om te broeden). Koolmees en pimpelmees zijn echter ook trekvogels. Slechts de constatering dat je het gehele jaar door koolmezen en pimpelmezen kunt zien, maakt van deze soorten "jaargasten". Hiermee wordt ook de waarde van het ringonderzoek duidelijk. Uit de vangstresultaten van Oud-Naarden blijkt het terrein 's winters favoriet te zijn bij mezen, terwijl in de broedperiode de mezenpopulatie zich naar andere gebieden verspreidt.

CES-periode

Zoals eerder vermeld, begint de CES-periode half april. Voor de meeste soorten is het broed-

seizoen dan inmiddels begonnen. Daarnaast zijn er dan ook veel soorten teruggekeerd die in de winterperiode ontbreken. Rietvogels als kleine karekiet, en bosrietzanger worden met succes gevangen, maar ook bos- en struweelvogels als fitis, tjiftjaf, zwartkop en tuinfluiter worden regelmatig gevangen. Overigens kun je in de praktijk geen strikte scheiding maken tussen riet-, bos- en struweelvogels.

Overzicht vangstresultaten Oud Naarden
eerste halfjaar 1999 (23 ringdagen)

Soort	Ongeringd	Terug	Totaal
Groene specht	1	0	1
Fitis	29	11	40
Grote bonte specht	5	5	10
Tjiftjaf	23	7	30
Kleine bonte specht	1	0	1
Goudhaan	1	4	5
Boompieper	2	0	2
Glanskop	1	2	3
Winterkoning	6	6	12
Matkop	7	3	10
Heggemus	10	7	17
Kuifmees	4	0	4
Roodborst	30	12	42
Staartmees	4	2	6
Blauwborst	1	0	1
Pimpelmees	41	49	90
Merel	21	11	32
Koolmees	57	77	134
Zanglijster	1	0	1
Boomkruiper	4	1	5
Rietzanger	2	1	3
Boomklever	3	0	3
Bosrietzanger	5	2	7
Vink	11	0	11
Kleine karekiet	100	49	149
Keep	1	0	1
Tuinfluiter	6	4	10
Sijs	1	0	1
Grasmus	3	1	4
Putter	1	0	1
Zwartkop	19	5	24
Rietgors	2	1	3

Er worden regelmatig kleine karekieten in de struiken gevangen. Mezen vangen we ook in de rietzones. De krenten in de pap zijn de terugvangsten die je direct tot conclusies kunnen leiden. Zo worden er regelmatig vogels teruggevangen die een

jaar of twee jaar eerder op vrijwel dezelfde plek gevangen zijn. Het is dan een geruststellende gedachte dat de vogel geen enkele hinder van de aangebrachte ring heeft ondervonden en vanuit Afrika weer Oud-Naarden heeft weten te vinden. Doordat ringonderzoek inmiddels 100 jaar wordt uitgevoerd, kunnen conclusies worden getrokken over de maximale leeftijd die vogels onder natuurlijke omstandigheden kunnen bereiken. Het klinkt wellicht vreemd,

maar daarover is nog maar weinig bekend. Er zijn wel gegevens, maar die hebben meestal betrekking op vogels die in gevangenschap zijn gehouden. Bij het ringen wordt geprobeerd de leeftijd van de gevangen vogels vast te stellen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen vogels waarvan de leeftijd vaststaat en vogels waarvan dit niet is vast te stellen.

Onderscheiden worden vogels in het eerste kalenderjaar en vogels na het eerste kalenderjaar of volgroeid. De eerste categorie omvat vogels waaraan te zien is, dat zij in het jaar waarin zij gevangen zijn geboren zijn; de tweede vogels waarbij dat duidelijk niet het geval is. Als er twijfel is wordt de term volgroeid gehanteerd. Trekvogels verdwijnen na verloop van tijd uit het zicht van de waarnemer. Ook de migratieroute is een belangrijk doel van onder-

zoek. Dit eerste halfjaar hebben we viermaal een in België geringde vogel kunnen vangen. Zowel voor de medewerkers op Oud-Naarden, als de ringorganisatie in België zijn deze vangsten van groot belang.

Naarmate het broedseizoen vordert, zien we een verschuiving in de leeftijd van de gevangen vogels. De onervaren, pas uitgevlogen vogels worden nu vaak in de mistnetten aangetroffen. Daardoor is er nog sprake van waardevolle vangsten in juli en augustus. Zo zijn er onder andere jonge grauwe vliegenvanger, boomklever, rietzanger, heggenmus en boerenwaluw gevangen.

Spechten

Een verhaal apart vormen de spechten die met een zekere regelmaat op Oud-Naarden worden gevangen. Doordat er sprake is van een landschap met oude loofbomen en naaldbomen, is er een ideale omgeving voor spechtensoorten aanwezig. De grote bonte specht is er een algemene broedvogel, maar ook de groene specht en de kleine bonte specht broeden op het terrein. Verder laat de zwarte specht regelmatig zijn geluid horen. In 1998 is er zelfs bijna een draaihals gevangen, maar deze vloog helaas niet in het net. De grote bonte specht is dit eerste halfjaar diverse keren in het net aangetroffen, het is echter dit jaar ook gelukt om een kleine bonte specht en een groene specht te ringen.

Conclusies

Er is gedurende het seizoen een duidelijke verschuiving van soorten in de vangresultaten waar te nemen. In de eerste drie maanden zijn het vooral mezen die de toon aangeven, de volgende drie maanden vooral rietvogels (mede dankzij CES-project) en soorten als tjiftjaf, fitis en zwartkop. Door de gunstige ligging van het terrein is de variatie aan soorten die gevangen wordt opmerkelijk hoog. In de broedperiode "missen" we echter ook een aantal soorten, die

Jonge grauwe vliegenvanger op de ringpost

Foto: Ricardo van Dijk

men normaliter wel in de rietzones zou verwachten. Blauwborst, baardmannetje, sprinkhaanzanger en snor zijn schaars. Kleine karekiet en bosrietzanger worden regelmatig gevangen.

Jonge, net uitgevlogen vogels zorgen voor een waardevolle aanvulling op de verscheidenheid aan soorten die gevangen wordt. Deze jonge vogels zullen we veel kunnen ringen in het begin van het tweede halfjaar op de ringpost Oud-Naarden. De ringpost Oud-Naarden draait geheel op de inzet van vrijwilligers, die zich wekelijks in alle

vroegte als ringer of helper inzetten om de netten op te zetten, af te breken, te meten, wegen, de vogels uit de netten te halen of van een ring te voorzien en de verzamelde gegevens te verwerken. Dit verslag is dus mede mogelijk gemaakt door de hulp van Daan Buitenhuis, Ricardo van Dijk, Anco Driessen, Martin Hornsveld, Dick Jonkers, Frans Leurs, Rob Leurs, Gerard Mijnhout, Anne Mulder, Bob van Poelgeest, Marijn Prins, Harry de Rooy, Hanneke Sevink en Frank van de Weijer.